

УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2'367.625

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/01>**Бортун К. О.**

ПВНЗ «Європейський університет»

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНОТАТИВНОГО ЗНАЧЕННЯ У РЕЧЕННІ У РОМАНІ НАТАЛКИ ДОЛЯК «ШИКАРНЕ ЖИТТЯ У ВУППЕРТАЛІ»

У статті розглянуто засоби вираження конотативного значення в архітектоніці речення в романі Наталки Доляк «Шикарне життя у Вупперталі». Різномовний мовний арсенал в ідіостилі письменниці зумовлений певними комунікативними інтенціями мовця, щоб вплинути на співрозмовника, тобто має прагматичну настанову, у якій варіюються сила й інтенсивність, кількість і якість мовних засобів. Повнота використання інструментів конотації в окресленому творі залежить від інтенції автора тексту чи повідомлення, адже вони формують потужний комунікативний потенціал, створюючи багатofункційні одиниці в архітектоніці речення.

Варто наголосити, щоб посилити прагматичний шлейф на співрозмовника, читача чи слухача, виплекати зміни в його емоційному стані, варто застосовувати інтенсифікації висловлювання. У процесі теоретичного осмислення окреслених феноменів потрібно звертати увагу на ступінь вираження емоційної наснаги, яка може бути реалізована завдяки конотативній семантиці, що дбайливо використовує різні шляхи виявлення в художньому дискурсі. Прагматичні компоненти вказують також на настанови та суб'єкта мовлення, охоплюючи вектори експресивності, емотивності й оцінності. Адже конотація передбачає реалізацію своїх рис у контексті, який органічно «віддзеркалює» особливості вживання лексеми, її значення, яке може варіюватися в межах речення чи тексту.

У романі «Шикарне життя в Вупперталі» Наталки Доляк нами зафіксовано такі граматико-семантичні засоби: словотворчі (репрезентовані осново- та словоскладанням, які є першопричиною формування нових лінгвоутворень у творі), стилістичні (лінгвістичні одиниці, стилістичні прийоми, мовні фігури, стратегії або тактики, що моделюють колорит твору, його «рамкове» обрамлення), лексичні (лексеми, різні потракування, запозичення з інших мов, які допомагають урізноманітнити комунікативний контекст персонажів), граматичні (експресивний потенціал частин мови, які гармонійно оформлюють художню канву твору).

Ключові слова: мовна експресивність, конотація, художній дискурс, емотивна функція, ідіостиль, ідеолект.

Постановка проблеми. Сьогодні питання розуміння мовного, мовленнєвого впливу на емоції адресата є предметом багатьох наукових студій сьогодні. Адже механізм вербального вираження емоцій у людини, природи щодо зародження конотативного значення в лінгвістичній думці. Відсутність об'єктивної візії є певним транслятором людського фактора в мові, який часто реалізований за допомогою лексем із конотативним компонентом значення.

Питання конотації присвячено сьогодні багато лінгвістичних візій, водночас ця дефініція є складною, актуальною для вивчення. Складну будову, яка має ядро та його суть (інтенціонал), що реалізована в предметній площині (екстенціонал), тобто предметні субстанції мають риси чи набувають таких обрисів, тобто нарощують додаткову семантику (конотацію) [10, с. 191].

Тобто на певному, суб'єктивному просторі розумінні дійсності, яка нас оточує. Образному світогляді, уявленні про предмет виникає конотація, але, після закріплення цього типу усвідомлення в мовленні, вона може бути укорінена й у літературному просторі поставати як певний щабель.

Тобто на певному, суб'єктивному просторі розумінні дійсності, яка нас оточує. Образному світогляді, уявленні про предмет виникає конотація, але, після закріплення цього типу усвідомлення в мовленні, вона може бути укорінена й у літературному просторі поставати як певний щабель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи дефініцію «конотація», варто зазначити, що відсутнє єдине тлумачення цього поняття.

Проаналізувавши наукові потрактування (М. Гамзюк, А. Грималюк, Л. Українець, Н. Ходаковська) ми пропонуємо розглядати конотацію як частину макрокомпонента семантичної структури цього мовного знаку, який передбачає оцінний, емотивний, експресивний і функційно-стилістичний складники, містить інтенцію асоціативно-образних концептів, культурну специфіку.

Конотація є певним наслідком культурно-історичних процесів, є цінним репрезентом мови, який увібрав національний колорит мови, яка яскраво презентована та формує картину власного оточення. Конотація має в арсеналі потрактувань широке та вузьке розуміння. Вузьке потрактування розглядає конотацію як такий компонент значення лексеми, який дає можливість застосувати її для вторинної номінації [10, с. 191].

Широкий погляд на предмет конотації наголошує, що це інформація, яка є паралельною та додатковою до предметного значення. Саме тому лінгвістичні одиниці виконують експресивні функції. Конотативний компонент семантики мовної одиниці є рівноправним компонентом її семантичної архітекτονіки, адже мовці та слухачі мають можливість відчувати, розуміти, переживати одночасно з найменуванням оцінки предмета. Факультативність, вторинність конотативного складника можна вважати логічним, бо наявні конотативно незабарвлені лексеми [9, с. 6].

Постановка завдання. У цій роботі ми дослідили засоби вираження конотативного значення у реченні у романі Наталки Доляк «Шикарне життя у Вупперталі», розглянули

потенціал емоційного впливу окличних речень в ідіостилі Наталки Доляк. Нами було зафіксовано такі граматико-семантичні засоби: словотворчі, стилістичні, лексичні та граматичні лексичні рівні. Конотативні елементи посилюють вектор експресивності в реальному мовленнєвому акті.

Виклад основного матеріалу. Конотація є результатом історичної динаміки розвитку семантичного значення слів, що ґрунтовано не лише на свідомості особи в процесі усвідомлення дійсності, але й за тієї інформацією, що асоціативно супроводжує знання про оточення, які завуальовано спостерігаємо в тексті [11, с. 129].

Це свідчить про те, що конотації містять певні мовні одиниці (фразеологізми, історизми, архаїзми, діалектизми, фольклоризми тощо), у них віддзеркалені культура та історичні особливості життя народу, світогляд і знання про навколишню дійсність, морально-етичні особливості та досвід мовців.

Функційне призначення конотації полягає у впливові на реципієнта, автор повинен захопити, переконати особу, яка сприймає інформацію, використовуючи конотацію як важіль впливу. Важливим маркером функційної приналежності постає рівень ставлення особи до оточення, певних подій чи тем спілкування.

Для вичерпного тлумачення конотативного значення, ми маємо окреслити природу денотації. Під денотацією розглядаємо пряме значення слова, яке окреслює більшість людей певної мовної спільноти. Водночас його значення є буквальним, семантика становить експресивний шлейф слова, як і конотативна сема, є не лише мірилом задумів автора, моделлю усіх інших психічних переживань, закріплених за ним на етапі історичного розвитку емоційного значення. Конотація є реакцією, яка потребує певного часового проміжку на закріплення у свідомості мовців за певними асоціаціями, на противагу денотації, яка вже сконцентрована в ядрі слова.

Денотацією є певний предметно-логічний аспект, об'єктивне значення, що окреслює синтагматику функціонування окремого слова в процесі мовлення. А конотація містить у собі суб'єктивним значенням, яке окреслює прагматичну спрямованість лексеми, як віддзеркалення оцінки, почуттів або інтенцій.

Конотативна сема є вторинною, первинним постає саме денотат. Співмірність конотації і денотації є однією з умов формування конотативного значення. Вагомим у семантиці слова є конотативний чинник, який транслює емоційне напруження мовця до об'єкта крізь призму його дій та вчинків. Основою для оцінки постає чуттєвий чинник мовця. Оцінка віддзеркалює соціально-культурний розвиток суспільства, тобто є соціально зумовленою. Експресивність згенерована емоційним навантаженням, суспільністю, які не завжди повинні зазнавати збігів. Експресія є поєднанням оцінності й емоційності, сприяє моделюванню додаткового аспекту інформаційного простору [11, с. 35].

Внутрішня форма конотативного значення слова містить у собі закладені образи деяких особливостей, уміщених у денотаті. Саме тому конотативний аспект семантичного розмаїття мовної одиниці доповнює денотативний, надаючи більшої експресивності за допомогою арсеналів асоціативно-образних міркувань.

Л.А. Українець наголошує, що конотацію містять одиниці лексико-семантичного, фразеологічного та словотвірного рівнів, що унаочнює здат-

ність її функціонування у векторі морфологічних складників, збільшуючи потужності граматичних категорій [13, с. 73].

Розуміючи те, що конотація уточнює прагматичну функцію, віддзеркалює не предметну дійсність, а ставлення особи-представника в мові певного соціуму, лінгвокультурних виявів. Оцінність, експресивність, різнооформленість є ядровими виявами семантики конотації. Водночас потребують уточнення природа конотації, її механізми створення є предметом багатьох дискусій.

Літературний твір передбачає неймовірний потенціал емоційного впливу окличних речень. У романі «Шикарне життя в Вупперталі» Наталки Доляк нами зафіксовано такі граматико-семантичні засоби:

– словотворчі (афіксальні, скорочення, осново- чи словоскладання тощо, результатом цього можуть бути різні мовні новоутворення);

– стилістичні (це можуть бути мовні одиниці, фігури мови, стилістичні прийоми, мовні стратегії або тактики);

– лексичні (тобто за допомогою слів, вжитих у «невластивих» смислових значеннях, запозичень з інших мов тощо).

– граматичні (це різноманітні експресивні засоби частин мови).

Конотативні елементи поглиблюють свій експресивний стан у реальному мовленнєвому акті. Використання афіксів є маркером не лише змін у граматиці, але й емотивних інтенцій мовця, що надає потужного впливу на відбір лексичного шару у ситуації під час мовлення. Морфологічні афікси є породженням стилістичного розшарування лексики, вираження конотативного значення, постає комплексним емоційно-оцінним забарвленням у царині стилістики.

У романі «Шикарне життя в Вупперталі» Наталки Доляк, виокремлено речення: – *Ой, мамцю дорогенька! – схопилася я за голову* [1, с. 311]. У словах *мамцю* та слово *дорогенька*, суфікс /ц/ в основах іменників жіночого роду вживається для вираження суб'єктивної оцінки [14, с. 35], суфікс /оньк/ (/еньк/) в основах іменників чоловічого, жіночого та середнього роду використовуємо на позначення здрибненості [14, с. 35].

Тобто суфікси надають словам додаткової семантики зі значенням пестливості, здрибненість. Вивчаючи синтаксис речень та слова автора після репліки персонажа, можна розуміти, значення слова закладене не лише ніжність, подив або сумнів, на що вказує вигук *ой* і реакція героїні. Отже, звертання до матері не є первинною функцією,

а постає завше емоційним окликом до когось важливішого, хто міг би допомогти. Ми вважаємо не лише частково словотворчим засобом, адже має обриси стилістичного потенціалу конотації.

Цікавими для аналізу є приклади з осново-складанням: – *То, що ваш гер Біловські – головний у них, – Ведрана набрала повні груди повітря й виголосила: – Душпастор!* [1, с. 342]. Лексема *душпастор* співвіднесена із словосполученням *пастор душ* та набуває жартівливого забарвлення, наче це прізвисько, а не офіційний сан. Так у слові з'являється додаткова конотація, що реалізується з використанням контексту самого речення.

Найуживанішими стилістичними засобами в реченні серед різних художніх засобів в романі Наталки Доляк є *епітет*. Цей троп виконує стилетвірну та текстотвірну функції. Епітет постає засобом художньої номінації і лексичним засобом стилізації мовної канви у творі. Нами зафіксовано епітети різної семантики в окличних реченнях:

– епітети з національною конотацією («*От, курва хорватська!*») – *вихопилось у мене, і я, шарпонувши двері, віхолою влетіла до бібліотеки.* [1, с. 108]; – *Ах ти ж, шибенику, ось зараз тебе з'їсть страшна українська дикунка!* – крикнула я та помчала щодуху за Куртом [1, с. 126].);

– абстрактні і конкретні ознаки (– *Дурний кіт!* – кричала хорватка, і, замість відповіді, чулось несамовите нявчання. [1, с. 307]; – *Питання слушне!* – здається, Еліас зрадив. [1, с. 248]; – *Прекрасна проповідь. Прекрасна! Александрові вона б сподобалась* [1, с. 234].);

– ознаки, що характеризують внутрішній світ людини чи її якості (– *Твоя правда. Розумний хлопчик!* [1, с. 246]; – *Дурна дівка!* – вигукнув Вацек і зіскочив з крісла [1, с. 322].) тощо.

Важливим засобом конотації є *повтор*. Повтор – це стилістичною фігурою мови, яка складається з повторення звуків, слів, морфем, синонімів або синтаксичних конструкцій в умовах достатньої щільності ряду, тобто, досить близько, щоб бути помітними для читацької аудиторії [8, с. 79]. Має різноманітний спектр використання, бо охоплює мовні одиниці усіх шарів. Повтори формують нові стилістичні фігури, тропи, але повне розкриття функційної природи в щільному контакті з контекстом. Характерним є виокремлення реакції реципієнта.

Для цього прийому характерним є вираження безпосередньої реакції реципієнта (здивування, радість, незадоволення тощо) та виникнення додаткових стилістичних значень, що дозволяє зберегти повтори до стилістичних засобів вираження

конотації в мові. Наприклад: – *Hi-i-i-i!* – заридав Алесандр, упавши на груди матері. [1, с. 104]; – *Порожньо, – резюмував, за хвилину вийшовши, а тоді й собі закричав. – Зельдо-о-о!* [1, с. 43]; «*Та-а-ак, я в пастці!*» – подумала й узялася гратися з Куртом у розкладену на всю кімнату залізницю, зроблену з дерев'яних елементів [1, с. 35]. Тут присутнє графічне зображення повтору голосних звуків, для передачі конотації мовної одиниці (у першому та другому реченнях для підкреслення відчаю героїв, а в останньому для передачі незадоволеного чи роздратованого гучного крику).

Використання лінвістичних одиниць, семантичної архітекτονіки, які містять оцінку, вигуки, жаргонну та загальносленгову лексику, різноманітні метафоричні найменування, фразеологізми. Наприклад, для вираження агресії або незадоволення широко використані такі лексичні засоби як ненормативна лексика, а також слова з негативно-оцінним основним значенням чи ті, що лише у певному контексті набувають негативного значення. У романі «Шикарне життя в Вупперталі» нами зафіксовані такі речення: – *Здорова їжа – це таке лайно!* [1, с. 28]; – *Ведрано, щоб тебе чорти взяли! Хапай сокиру та при сюди!* [1, с. 43 – 44]; – *Еліас – бовдур!* – без передмов резюмувала хорватка [1, с. 59]; – *Ніфіга собі!* [1, с. 217]; – *Сама ти баран!* – образилася Верана й почала збирати в каструльці яйця. [1, с. 132]; – *Фу!* – подумала я з огидою [1, с. 354].

Приклади використання варваризмів у літературних творах, зокрема в романі Наталки Доляк, також можна віднести до своєрідних лексичних засобів вираження національної конотації: *Щоб ви лишень побачили цю месу!* [1, с. 343]; – *Але не гер Алесандр!* – скипіла хорватка... [1, с. 178]; – *Айн момент!* [1, с. 165]; – *Фрау Зельдо!* – крикнула я в щілину для ключа. [1, с. 42]; «*От, курва хорватська!*» – вихопилось у мене, і я, шарпонувши двері, віхолою влетіла до бібліотеки [1, с. 108]. Лексеми *меса* (фр., з лат., від *посилаю*) – церковна відправа у католиків), *гер* (нім., пан) – звертання до чоловіка у німецькій мові), *айн* (нім., раз, один), *фрау* (нім., пані) – ввічливе звертання до заміжньої жінки у німців) та *курва* (нім. крива (стосовно лінії) – найчастіше «лайливе» звертання до жінки) є варваризмами, а точніше у більшості германізмами. Тобто це іншомовні слова, що не стали загально вживаними та зберегли своє національно-конотативне забарвлення. У цьому контексті вони вжиті для передачі мовлення персонажів-іноземця, відтворення місцевого німецького колориту та реалій життя в іншій країні, куди

й вирушила головна героїня. Розглянуті варваризми є органічним доповненням твору Наталки Доляк, де вони репрезентували себе як органічний і природний конструкт.

Експресивні засоби певних частин мови чи набуття експресії певними частинами мови заносять до граматичних засобів вираження конотативного значення в реченні. Важко чітко класифікувати емоційний зміст у реченнях авторки, адже він має багато відтінків. Це обґрунтовано також тим, що з метою посилення експресії окличні речення часто використані в поєднанні з імперативними конструкціями. Оскільки семантиці імператива, імперативним конструкціям присвячено низку праць, то, відповідно, і визначень запропоновано багато, зокрема: Імперативними вважатимемо висловлення, у яких мовець самим фактом свого існування намагається каузувати виконання експліцитно вказаної у цьому висловленні дії, у синтаксичній структурі яких присудок виражений спеціалізованими синтетичними чи аналітичними (із запереченням або без заперечення) формами імперативної одиниці [7, с. 11].

«(Не) бажаючи виконання дії Р, яку в останній момент промови t або не виконує, або виконує мовець (= прескриптор) повідомляє слухачеві (= одержувачеві прескрипції), хто (не) повинен бути агенсом дії Р (=виконавцем прескрипції), і намагається каузувати (не) виконання дії Р самим фактом цього повідомлення» [7, с. 25].

Волевиявлення мовця в окличних реченнях може бути репрезентоване за допомогою прислівника, які ми зафіксували в текстових зразках за допомогою прямої мови. Водночас імперативна семантика може бути репрезентована прислівником і в певних ситуаціях: – *Стоп!* – спинила я несамовитий лет власних думок на самому піку. [1, с. 109]; – *Ти-ш-ш!* – закликала я Ведрану до мовчанки й озирнулася довкола [1, с. 179].

Інтонація є важливим фонетичним засобом, що допомагає виявленню модальної інтенції та формує семантику ірреальної модальності (різновид «дійової» інтонації, яка оформлена у відповідних конструкціях, що трансформована у волюнтаривну, окличну). Інтонаційне оформлення є найважливішим засобом диференціації знань спонукання в реченнях із формами дієслів 2-ої особи. Друга особа однини у своєму прямому значенні позначає ситуацію, в якій адресат тотожний виконавцю: – *Відчини! Чого такаєш?* [1, с. 22]; – *Сідай уже!* – випалила та тицьнула на стілець напроти Еліаса [1, с. 27].

В сучасній українській мові поширений є явище уживання інфінітива в імперативній функції зокрема в окличних реченнях. У такій ролі фіксуємо команди, у яких дія відбувається неодмінно або має бути здійснена відразу після моменту мовлення: – Не брати! (Вінтонів, Бортун, 2020: 262). Особливого функційного призначення набуває лексичний шлейф, яка постає відповідною підтримкою семантики імператива. Тобто імперативними конструкціям з імперативною семою принагідна експресивність, яка реалізована в конкретній мовній ситуації.

Фразеологізми з імперативною семантикою яскраво репрезентовані в окличних реченнях, оскільки передають різні побажання. У таких конструкціях можуть реалізуватися, наприклад, побажання-заклинання: *Ведрано, щоб тебе чорти взяли!* [8, с. 79]. А властивості фразеологічних одиниць, виявлювані при зверненні до вищої і/або стихійної сили, традиційно кваліфікують як форму наказового способу. Ми зараховуємо зараховує такі структури до синтаксично нечленованих одиниць, наголошуючи, що як комунікативні одиниці такі речення входять до системи простих речень, співвідносяться з ними [9, с. 5]. Варто наголосити, що формально-граматичними реченнями постають такі одиниці, які виражають якесь логічне судження автора (про оточення, конкретну ситуацію, співрозмовника тощо), його емоційну оцінку. Вони є динамічними структурами зі специфічним лексичним вмістом і певним комунікативним завданням, що реалізують

своє призначення в певних комунікативних умовах. Для формально-граматичних і синтаксично нечленованих речень характерна змістова завершеність, тобто учасники мовлення легко розуміють і сприймають ці речення як сформоване ціле.

Конотація постає як «одне з найбільш дифузних лінгвістичних концептів» [10, с. 80]. Адже дотепер немає чітких і окреслених наукових міркувань, щодо «народження» конотації. Ми окреслили різні засоби вираження конотативної семантики в структурі речення, виокремлені засоби вираження конотації як своєрідний і вагомий фрагмент лінгвокультурної картини світу, який успішно реалізований у сучасній науці, є предметом багатьох наукових студій.

Висновки і пропозиції. Отже, конотація – це те вторинне суб'єктивне в минулому значенні слова, словосполучення чи виразу, яким є дотепер закріплене в науці, виникле в результаті активної дії емоцій чи асоціативних процесів. Це розуміння протиставлене денотатному як вторинне для мовних одиниць, з певним семантико-стилістичним забарвленням. Важлива умова виникнення конотації окремого слова чи словосполучення, є її використання в контексті, адже контекст віддзеркалює особливості використання лінгвістичного шлейфу засобів вираження конотативного значення у реченні в романі Наталки Доляк «Шикарне життя у Вупперталі». *Перспективним* вважаємо аналіз засобів конотативного значення в ідіостилі жіночої прози в зіставному аспекті.

Список літератури:

1. Бортун К. Мовні засоби експресивності в жіночих періодичних журналах. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIII: Утилітарна цінність наукових досліджень / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль. Херсон: Посвіт, 2022. С. 164–167.
2. Бортун К.О. Мовні засоби вираження емотивності в ідіостилі Дари Корній. Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем». Вип. 6. Бахмут: Вид-во ГПМ ДВНЗ ДДПУ, 2020. С. 30–33.
3. Бортун К.О. Інтонаційно-експресивне оформлення імперативних висловлень в українській мові. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Структура і семантика різнорівневих одиниць у слов'янських, романських та германських мовах» (15 грудня м. Вінниця), 2016. С. 10–13.
4. Каріна БОРТУН Синтаксичні засоби вираження конотації окличних речень у романі Наталки Доляк «Шикарне життя у Вупперталі». Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. 2022. Вип. 53. Том 1. С. 166–17.
5. Бортун К.О. Стилістичний потенціал емоційно-експресивної лексики у романах Дари Корній. Закарпатські філологічні студії. Вип. 21. Т. 1 2022. С. 15–19. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.2>
6. Бортун К. О. Імператив як джерело навіювання та засіб реалізації сугестивних тактик у висловленні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика. Т. 33 (72) № 1. Ч. 1. 2022. С. 1–7. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/01>
7. Вінтонів М., Бортун К. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях. Київ: 2020. 201 с.

8. Горобець І. Види співвідношень конотативного і денотативного макрокомпонентів у структурі іменників, прикметників і дієслів. *Мандрівець*: наук. журн. Тернопіль: Києво-Могилянська академія, 2013. Вип. 5. С. 78–80.

9. Іщенко Н. Конотація в системі мови й у системі мовлення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Філологічні науки*: зб. наук. праць / за ред. О. Семенюк. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. Вип. 95 (2). С. 4–7.

10. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. *Стилістика української мови*: Підруч. для студ. вищ. закл. Освіти. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.

11. Навальна М.І. Лексичні конотації як експресивний засіб мовлення. *Психолінгвістика: наук.-теорет. зб.* Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, 2014. Вип. 16. С. 127–135.

12. Українець Л. Конотація як лінгвістична категорія: загальна характеристика та проблеми інтерпретації. *Філологічні науки*: зб. наук. пр. Полтава: Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, 2013. Вип. 15. С. 71–78.

13. Ходаковська Н.Г. Стилістичні конотації та їх мовна характеристика. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Сер. Філологія, педагогіка, психологія*: зб. наук. пр. Київ: Київ. нац. лінгв. ун-т, Каф. ЮНЕСКО, 2012. Вип. 24. С. 33–38.

Джерела:

1. Доляк Н. *Шикарне життя у Вупперталі*. Роман, серія «Український детектив». Київ: Видавнича група, 2017. 386 с.

Bortun K. O. MEANS OF EXPRESSION OF CONNOTATIVE MEANING IN A SENTENCE IN THE NOVEL OF NATALKA DOLIYAK “SHYKARNE ZHYTTIA U VUPPERTALI”

The article examines the means of expressing connotative meaning in the architecture of sentences in Natalka Dolyak's novel “Shykarne zhyttia u Vuppertali”. The multifaceted linguistic arsenal in the writer's idiosyncrasy is determined by certain communicative intentions of the speaker to influence the interlocutor; that is, it has a pragmatic guideline, in which the strength and intensity, quantity and quality of linguistic means vary. The completeness of the use of connotation tools in the outlined work depends on the intention of the author of the text or message, because they form a powerful communicative potential, creating multifunctional units in the architecture of the sentence.

It is worth emphasizing, in order to strengthen the pragmatic train on the interlocutor, reader or listener, to cultivate changes in his emotional state, it is worth using intensification of the statement. In the process of theoretical understanding of the outlined phenomena, one should pay attention to the degree of expression of emotional intensity, which can be realized thanks to connotative semantics, which carefully uses different ways of detection in artistic discourse. Pragmatic components also indicate instructions and the subject of speech, covering the vectors of expressiveness, emotionality and evaluability. After all, connotation implies the realization of its features in a context that organically “reflects” the peculiarities of the use of a lexeme, its meaning, which can vary within the limits of a sentence or text. In the novel “Shykarne zhyttia u Vuppertali” by Natalka Dolyak, we recorded the following grammatical and semantic means: word-formative (represented by stem and word formation, which are the root cause of the formation of new linguistic formations in the work), stylistic (linguistic units, stylistic techniques, figures of speech, strategies or tactics, which model the color of the work, its “framework” framing), lexical (tokens, different interpretations, borrowings from other languages that help to diversify the communicative context of the characters), grammatical (expressive potential of parts of the language that harmoniously shape the artistic canvas of the work).

Key words: language expressiveness, connotation, artistic discourse, emotional function, idiosyncrasy, ideolect.